

Stakkels gut

En fattig liten dreng / Fattigguttens sang / En gammels stavangervise

Nedtegnet av Lindeman i 1870 etter Juliane Persdatter i Sørum

Visa er opprinnelig et dikt skrevet av Magnus Brostrup Landstad som ble trykt første gang i 1841 i Skilling-Magazin nr 50. Etter dette har det blitt gitt ut som skillingstrykk. I 1879 var det med i Landstads utgivelse «Sange og Digte af forskjellige Slags: mest fra gamle Dage». I forordet skriver Landstad:

«Da jeg frygter for, at man efter min Død, med den Graadighed, hvormed man nu ofte kaster sig over litterære Efterladenskaber, vil komme til at rode i mine Papirer for om muligt at vise frem noget, og jeg i saa Tilfælde ikke vil være tjent med enhver Fremvisen, saa har jeg tænkt, at, eftersom Gud har givet mig saavidt Førlighed, at jeg kan ordne noget saadant, jeg helst burde gjøre dette selv, før jeg gaar bort. Jeg sender derfor du i Verden disse metriske Smaating, ikke just fordi jeg dermed tænker at berige vor poetiske Bogavl, men dels af foranførte Grund, og dels fordi jeg fra forskjellige Hold er opfordret dertil. Jeg tror ogsaa, at den menige Mand, der lidet kjender vore Digtere, vilde have godt af at faa noget, der i Sprog og Indhold laa ham nærmere.»

Han avslutter forordet slik:

«Dette bliver vel mit sidste Arbeide, og jeg takker hjertelig for den Opmærksomhed og Yndest, de tidligere ere blevene til Del. Mit Ønske er, at denne Bog maatte naa til mange af de ensomme Hjem i vore Afdale, og kunne være istand til at hygge og opbygge mangt et fattig og tomt Hjerter i dets Ensomhed; det vilde inderlig glæde mig. Men Gud være Takken og Æren for alt. Kristiania i Septbr. 1879.»

Landstad døde 8.oktober 1880.

Diktet ble bygd inn i en tekst som har stått i flere utgivelser av ABC for skole og hjem ved Elling Holst (og Anna Rogstad) i perioden 1893 til 1920:

Da jeg var liden

1.

Da jeg var liden, bodde vi i en rar gammel gaard, fuld af mørke kroger og gjemsler. Der kan du tro, legen gik, naar barna fra nabogaardene kom ind om eftermiddagene og vi legte «Tvi brændt». Først «elled» vi:

*«Elle melde,
dig fortælle.skibet gaar
du paa haar.*

*Ryg i rand,
to i spand,*

*snip, snap, snude
ude!»*

Hvad dette betyder, ved jeg ikke, men det ved jeg, at slig «eller» de den dag i dag, og at der ingen anden rigtig maade gives til at faa vide, hvem der skal staa først. Én blev den nu altid, og mens han stod med hodet mot væggen og tælte høit til hundred, for vi andre bort og gjemte os. Naar han var færdig, ropte han tilslut:

*«Tvi brændt baade for og bag!
Den, som ikke har gjemt sig naa,
han skal staa!»*

Men naar han saa snudde sig, saa var gaarden tom, vi var søk borte allesammen. Nogle gjemte sig tæt ved, Bare bag en trap eller sligt, for at se, om de ikke paa en letvint vis kunde faa slaat i væggen og sagt: «Tvi brændt!» først. Men det gik som oftest galt, og derfor gik de fleste til de fule gjemslene. Der sad vi ofte en hel klynge bag hverandre i de sorteste krogene i bryggerhuset, og om nogen af os blev set og brændt, blev de andre siddende saa stille som mus, helt til den, som gik, blev kjed af at lede og ropte: «Frit frem!»

At sidde slig vel gjemt, et par sammen, og ikke vide, hvor den, som ledte, var henne, kan du tro, var morsomt. Da gjaldt det ikke at knise. For da kunde vi været opdaget straks.

Men morsomst var det at gjemme sig i kjøkkenet lel, og saa, naar den, som gik, kom ind af kjøkkendøren, da at hoppe du af pigekammervinduet, ofte fem-seks stykker efter hverandre, og kaprende over gaarden og «brænde» ham. Ja det var saa morsomt at jeg vist aldrig siden har moret mig saa godt.

2.

Men det var ikke altid, jeg havde faret slig og lagt. Da jeg var paa din alder, saa en seks-syv aar, blev jeg saa grulig syg. Pigen bar mig hjem fra skolen, og i ni dager og ni nætter trodde far og mor, at de skulde miste mig. Men saa kom jeg mig. Først gik det ganske smaat. Mor sad ved sengen min og sang og graat paa engang. Hun sang den visen, som heder «Stakkars gut». Den var saa vakker, at jeg maa fortælle dig lidt om den.

Den er om en liden fattiggut, som har mistet baade far og mor og maa gaa omkring og tigge. Nogle er nok saa snilde mod ham og nogle er slemme og vil ikke se de stygge fillene hans engang.

*«Her gaar jeg nu for hver mands dør,
Gud ved, at jeg det nødig gjør.
Jeg ser saa mange glade smaa,
de gir meg mat og lar mig gaa.*

*Her gaar jeg nu i mulm og nat
af alle mennesker forladt;
her gaar jeg sulten, kold og vaad,
og ingen ser min stille graad.»*

Jeg maatte graate jeg og, naar mor sang det, for hun sang det saa bedrøvet, saa bedrøvet, skjønner du. Men nu skal du faa høre:

*En stille sommer-aftenstund
jeg kom forbi en vakker lund.
Der stod et hus saa pent og net
og jeg var sulten, tørst og træet.*

*Da hørte jeg saa sød en klang.
I skolehuset smaabarn sang.
Jeg siger det for vist og sandt,
mit hjerte slog, min taare randt.*

*Jeg listed mig med bange trin
I barne-helligdommen ind,
og satte mig paa bænk ved dør.
- jeg hørte aldrig saadant før.*

*De sang om Gud i himmerig
og takked ham saa hjertelig.
De bad for alle, fjern og nær,
og mest for den, som fattig er.*

*Jeg hulked høit og bad de smaa
at jeg iblandt dem maatte gaa
og høre om den gode Gud,
og lære om hans milde bud.*

*Du kan skjønne, saa snild liden pige havde en snild far ogsaa. Han tog den vesle fattige gutten til sig,
og saa var alting godt.
Den visen sang mor for mig, mens jeg laa der, og jeg blev aldrig lei af at høre den om igjen og om
igjen, endda jeg maatte graate med hende, hvergang hun sang den.
For det er ikke altid, det er vondt at graate.*

Hele viseteksten:

Jeg er en fattig liten dreng,
har intet hus, har ingen seng,
min mamma lagde seg til ro
hun ville helst i graven bo.

Min fader har jeg aldri kjent,
min moders hjerte har han brent
hun gråt så tungt og stirret ut
og bleknet bort og gikk til Gud.

Her går jeg nu for hver manns dør,
Gud vet at jeg det nødig gjør,
jeg ser så mange glade små
de gir meg mat og lar meg gå.

På denne brede landevei
den rike herre møter meg,
han kjører stolt og glad i trav
og kan ei høre smådrengs krav.

*Da tog mig læreren i haand
og trøstet mig med kjærlig aand.
Saa kom en liden pige frem
og bad mig følge med sig hjem.*

*"Jeg far skal be' saa pent for dig,
saa tar han dig vist ind til sig."
Hun klapped' mig og lagde til:
"Graat ikke mer, saa er du snild!"*

Når kusken ser meg slår han på
hans frue vil mitt syn unngå
en skilling stundom for meg falt
o stakkars gutt se det er alt.

En vennlig pike titt jeg så
hvem kjærlighet i øyet lå
men når hos sto en kavalier
hun kunne ikke ense fler.

Her går jeg nu i mulm og natt
av alle mennesker forlatt,
her går jeg sulten kald og våt
og ingen ser min stille gråt.

O leser hvis du medynk har
med ham der så elendig var
så hør hva der er sagt meg om
Guds forsyns hjelp i fattigdom.

En stille sommeraftenstund
jeg gikk forbi en vakker lund,
der sto et hus så pent og nett
og jeg var sulten, tørst og trett.

Da hørte jeg så søt en klang
i skolehuset småbarn sang,
jeg sier deg for visst og sant:
Mitt hjerte slo, min tåre randt.

Jeg listet meg med bange trinn
i barnehelligdommen inn,
jeg satte meg på benk ved dør,
jeg hørte aldri sådan før.

De sang om Gud i himmerik
og takket ham så hjertelig,
de ba for alle fjern og nær,
men mest for den som fattig er.

Så ba de også jo for meg
Gud endelig velsigne deg
du barneflokk som for meg bad
og gjorde meg i sjelen glad.

Da aftensalmen nu var endt
ble alles øyne mot meg vendt
Guds øye så visst også ned
til fattig dreng i kjærlighet.

Jeg hulket høyt og ba de små
at jeg i blant dem måtte gå,
og høre om den gode Gud
og lære om hans milde bud.

Da tok meg læreren i hånd
og trøstet meg med kjærlig ånd,
så kom en liten pike frem
og ba meg følge med seg hjem.

Jeg far skal be så pent for deg
så tar han deg nok inntil seg,
hun klappet meg og lagde til:
Gråt ikke mer så er du snill.

Det skjedde til min lykke at
Gud hadde sendt en drøm den natt
meg mannen tok med godhet han
fulltakke han jeg aldri kan.

Gud se da nådig til de små
som faderløs i verden gå
tvil ikke på han kommer visst
og hjelper alle dog til sist.

Er du uskyldig, from og god,
så vær mitt barn ved trøstig mot,
skal du enn vandre trengsels vei
tenk alltid: Gud ei glemmer meg.